

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

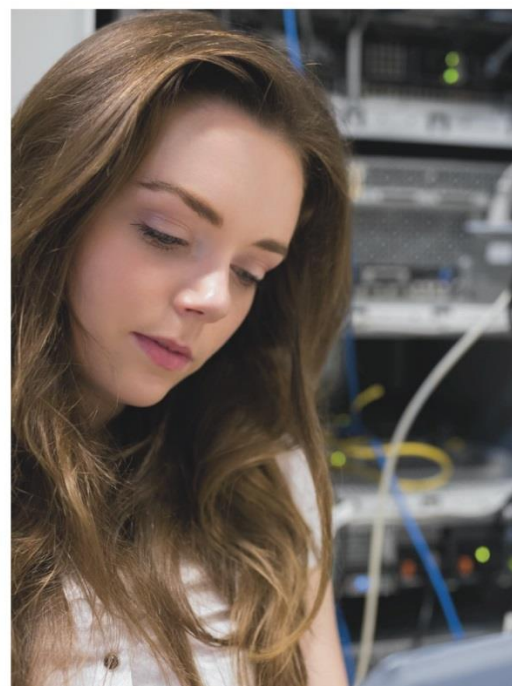
Västernorrlands län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Västernorrlands län	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Västernorrlands län	6
<i>Näringslivet i Västernorrlands län</i>	7
Småföretagsbarometern – Västernorrlands län	9
<i>Sysselsättning</i>	9
<i>Orderingång</i>	10
<i>Tackat nej till order</i>	12
<i>Omsättning</i>	13
<i>Konjunkturindikatorn</i>	14
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	17
Expansionsutsikter och hinder för expansion	19
<i>Konjunkturrisiker</i>	21
<i>Politiska risker</i>	21
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	22

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå.

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Västernorrlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i Västernorrland har sjunkit sedan förra årets mätning; då var de det tredje starkaste länet i riket. Indikatorn för länet var i fjol 88, medan den i år är 76. Rikets indikator har däremot stigit från 64 till 80. Trots att konjunkturläget i länet har blivit svagare så tror företagen på en stark återhämtning och tillväxt under det kommande året. Konjunkturindikatorn spås stiga i linje med riksgenomsnittet och nettotalet förväntas ligga strax under 100 på 12 månaders sikt
- **Sysselsättningstillväxten** i de västernorrländska företagen har under året fallit tillbaka. Därmed har trenden med en kraftigt ökad sysselsättningstillväxt sedan mätningen 2013 brutits. Nettotalet landar på 14, vilket är i linje med sysselsättningstillväxten i riket. Den lägre sysselsättningstillväxten beror på att både industri- och tjänsteföretagen anställer i långsammare takt än vid tidigare mätning. Totalt sett uppger var fjärde företag i länet (25 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan 11 procent av företagen minskat sin personal.
- **Tillväxttakten för orderingången** i småföretagen i Västernorrlands län har utvecklats positivt sedan 2015 års mätning i linje med genomsnittet för riket. Sammantaget i länet är det 50 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan 15 procent anger en vikande, vilket ger ett nettotal på 35. Detta kan jämföras med rikssnittet på 33. Den förbättrade orderingången beror framförallt på starkare orderingång inom tjänstesektorn, som gått från ett nettotal på 19 till 37.
- **Omsättningstillväxten** i Västernorrlands län är i år lägre än den var i 2015 års mätning, vilket innebär att den positiva utvecklingen som länet har haft efter bottenivån 2013 har brutits. Nettotalet för omsättningstillväxten har fallit tillbaka från 44 till 28. Därmed är omsättningstillväxten mer i linje med genomsnittsutvecklingen i riket (netttotal 33). Förväntningarna inför kommande år är dock optimistiska och företagen i Västernorrland förväntar sig en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna i linje med riksgenomsnittet och nettotalet för omsättningstillväxten förväntas öka till 40.
- **Tillväxten av lönsamheten** fortsätter att förbättras. Både industri- och tjänstesektorn har ökat från föregående år. Industrisektorn (netttotal 26) hamnar över riksgenomsnittet för industriföretagen (netttotal 24). Tjänsteföretagen hamnar dock under riksgenomsnittet med ett nettotal på 21, jämfört med rikssnittet på 28. Totalt sett i länet är det 40 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet.
- Företagen i Västernorrlands län har relativt sett en lägre andel företag som ser goda expansionsutsikter. Detta är en försämring i förhållande till 2015 då företagen i Västernorrland såg något bättre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. Hela

66 procent av företagen i länet uppger emellertid fortfarande att de har **goda utsikter att expandera** på sikt.

- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Västernorrlands län är bristen på lämplig arbetskraft. Knappt var tredje företag (29 procent) uppger detta som det största hindret. Tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader hamnar på andra och tredjeplats.
- Den största **konjunkturrisken** enligt företagen i Västernorrland är den inhemska konjunkturen. Över hälften av företagen (52 procent) uppger detta som en konjunkturrisk. Den följs av oro för löneökningar, den internationella konjunkturutvecklingen, samt ökade ränte- och valutakostnader.
- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 44 procent av Västernorrlands alla företag. Nästan var fjärde företag ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Västernorrlands län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltför låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att präglade utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt

² SCB, AKU juli 2016

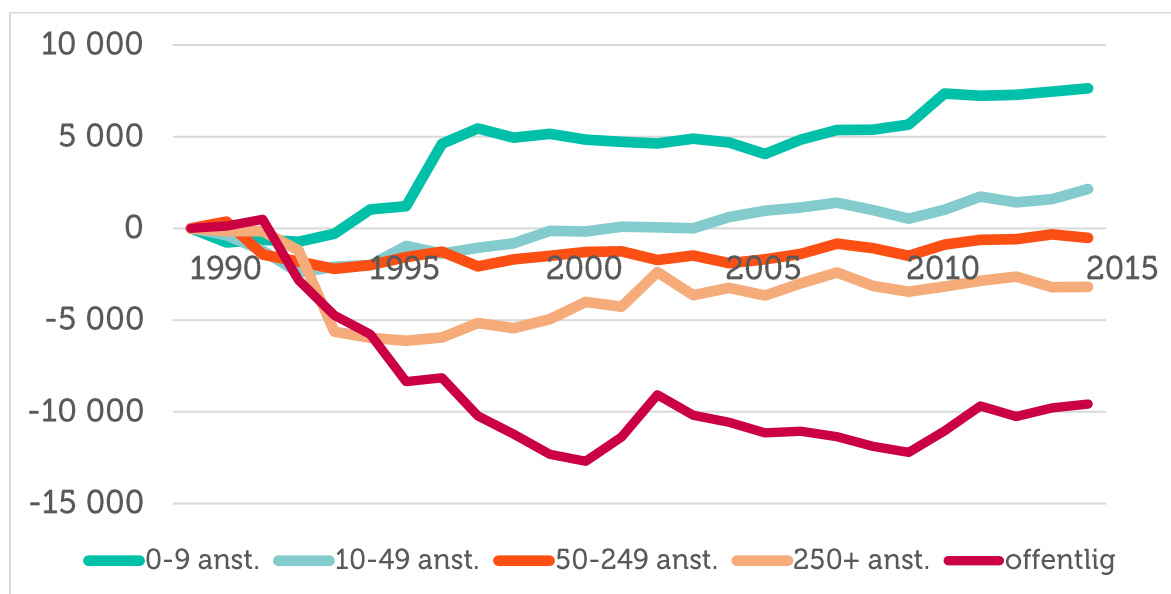
brottas flera tillväxtekonomier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Västernorrlands län

Basen för näringslivet i Västernorrland är tillverkningsindustrin med relaterade verksamheter. En relativt hög andel företag har verksamhet i vad som traditionellt anses vara basnäringar, så som skogsindustrin, eller andra råvarubaserade näringsgrenar. I Västernorrlands län är byggindustri, detaljhandel och företagstjänster, liksom logistik- och transportsektorn viktiga för sysselsättningen i länet. De stora och mellanstora företagen är fortsatt relativt viktiga för länet. Dessa är väsentliga som arbetsgivare och som beställare av tjänster och varor från småföretagen. De mellanstora företagen bidrar också till ökad sysselsättning och tillväxt, samtidigt som denna typ av näringslivsstruktur blir relativt sårbar mot internationella och inhemska konjunktursvängningar. Västernorrland visar upp en god branschbredd jämfört med många andra län. En utveckling av fler branscher än de traditionellt starka behövs dock för att minska sårbarheten vid konjunktursvängningar. Det som behövs är bättre möjligheter för mindre företag att växa och expandera. Detta förutsätter en god infrastruktur liksom ett brett samarbete mellan näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Västernorrlands län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn under det senaste året.

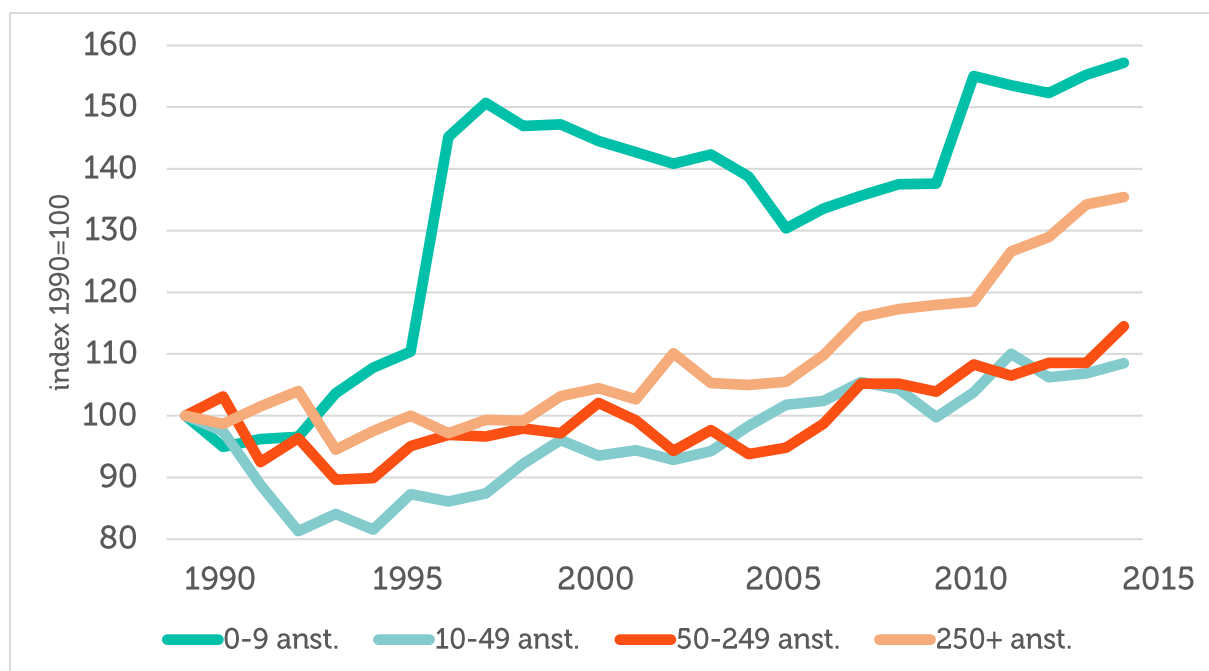
Figur 1 Tillväxt av jobb i Västernorrland län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

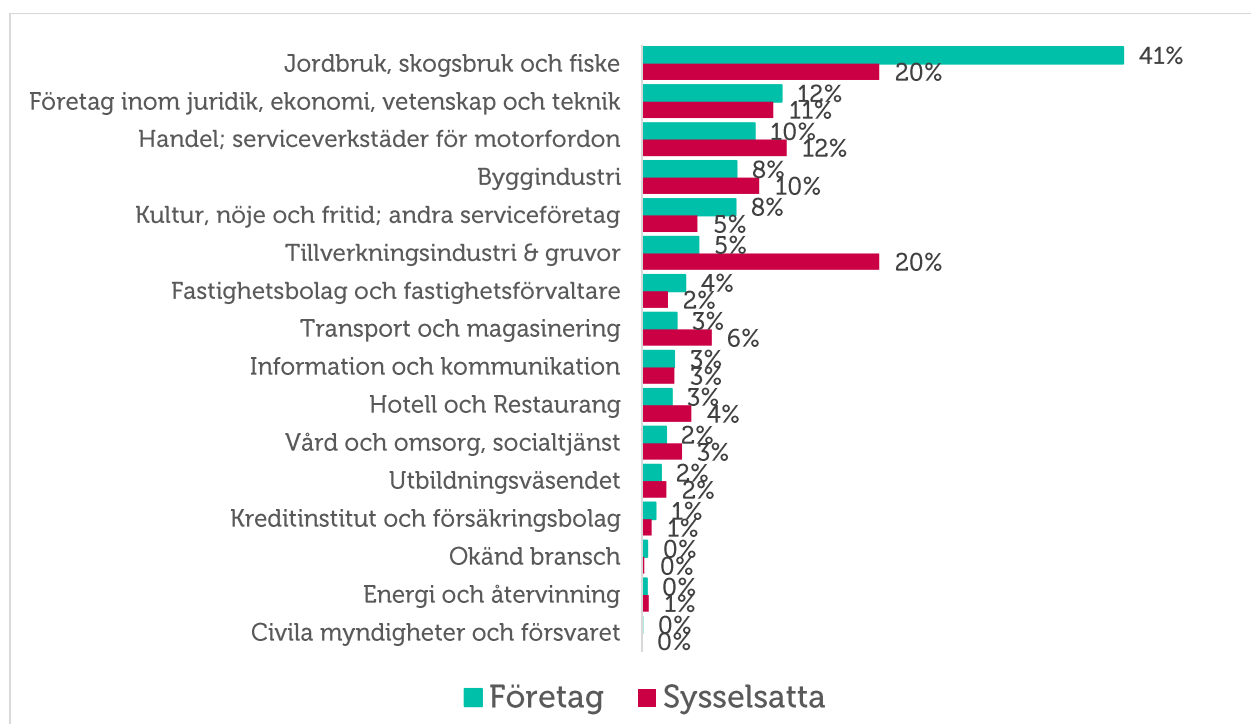
³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Västernorrland län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

I Västernorrlands län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företag inom handel och besöksnäring liksom i tillverkningsindustrin (Figur 3). Även hotell och restaurang är en viktig sektor för sysselsättningen i Västernorrlands län. Inom basnäringarna samt inom företagstjänster och detaljhandel finns flest företag.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Västernorrlands län

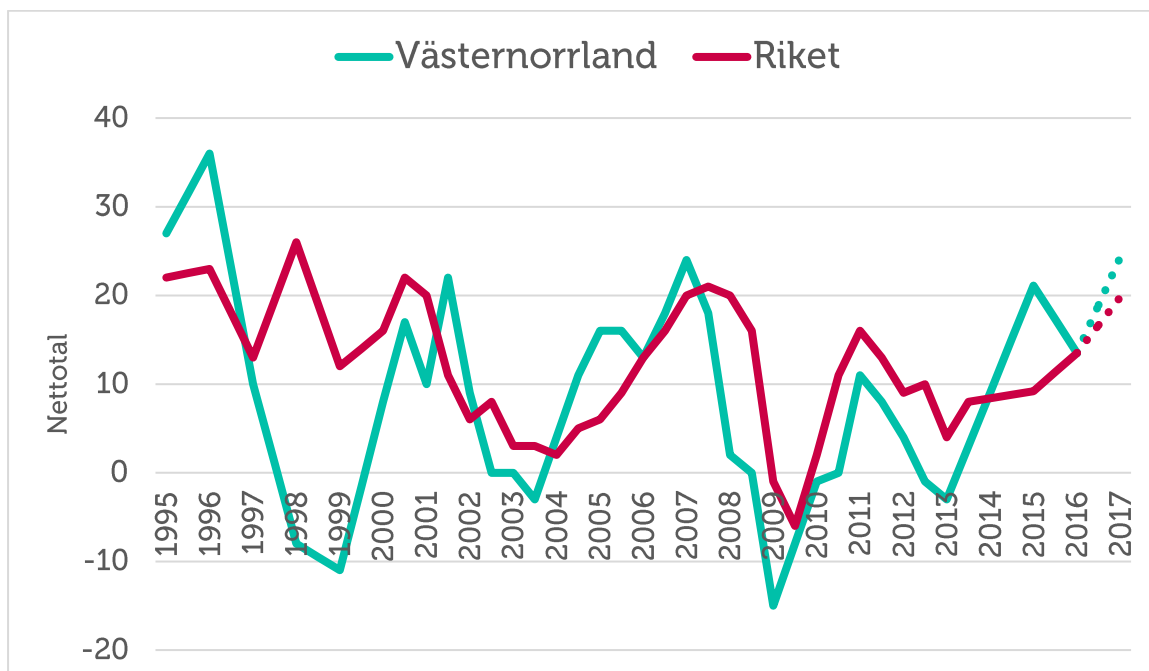
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten i de västernorrländska företagen har under året fallit tillbaka. Därmed har trenden med en kraftigt ökad sysselsättningstillväxt sedan mätningen 2013 brutits, det är dock alltjämt en positiv sysselsättningstillväxt, men mer i linje med riksgenomsnittet. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt netttotal innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag. Nettotalet landar på 14, vilket är i linje med sysselsättningstillväxten i riket (se Figur 4).

Den lägre sysselsättningstillväxten beror på att både industri- och tjänsteföretagen anställer i långsammare takt än vid tidigare mätning. Totalt sett säger var fjärde företag i länet (25 procent) att man har ökat sin personalstyrka medan 11 procent av företagen minskat sin personal.

Figur 4. Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2016

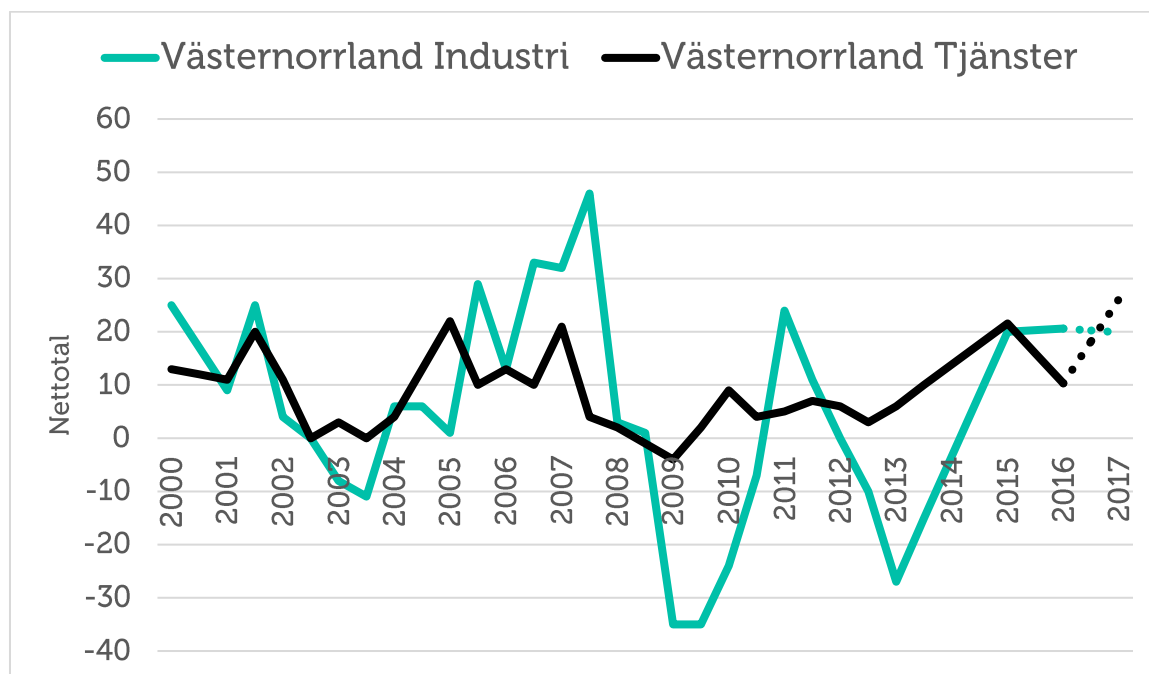

Inom industrisektorn var sysselsättningstillväxten oförändrad sedan fjolårets mätning. Sysselsättningstillväxten har dock ökat rejält sedan botten vid mätningen 2013 då fler

minskade på personal än som anställde nya medarbetare. Nettotalet var -27, men ligger nu på ett positivt netttotal på 21. Det är betydligt högre än genomsnittet för sektorn i riket (12). Inom tjänstesektorn gick sysselsättningstillväxten ned något under det senaste året. Nettotalet föll från 22 till 10. Det är något lägre sysselsättningstillväxt än genomsnittet för tjänstesektorn (netttotal 15).

Förväntningarna framåt är dock optimistiska och företagen tror på en oförändrad eller ökad tillväxttakt för sysselsättningen under det kommande året. Sammantaget är förväntningarna något mer positiva än riksgenomsnittet. Tjänsteföretagen ser en god ökning i tillväxttakten för sysselsättningen, medan industriföretagen förväntar sig en bibehållen nivå. Nettotalet förväntas sammantaget ligga på 24 på ett års sikt, det är något över genomsnittet för riket (20), se Figur 5.

Figur 5. Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Västernorrlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

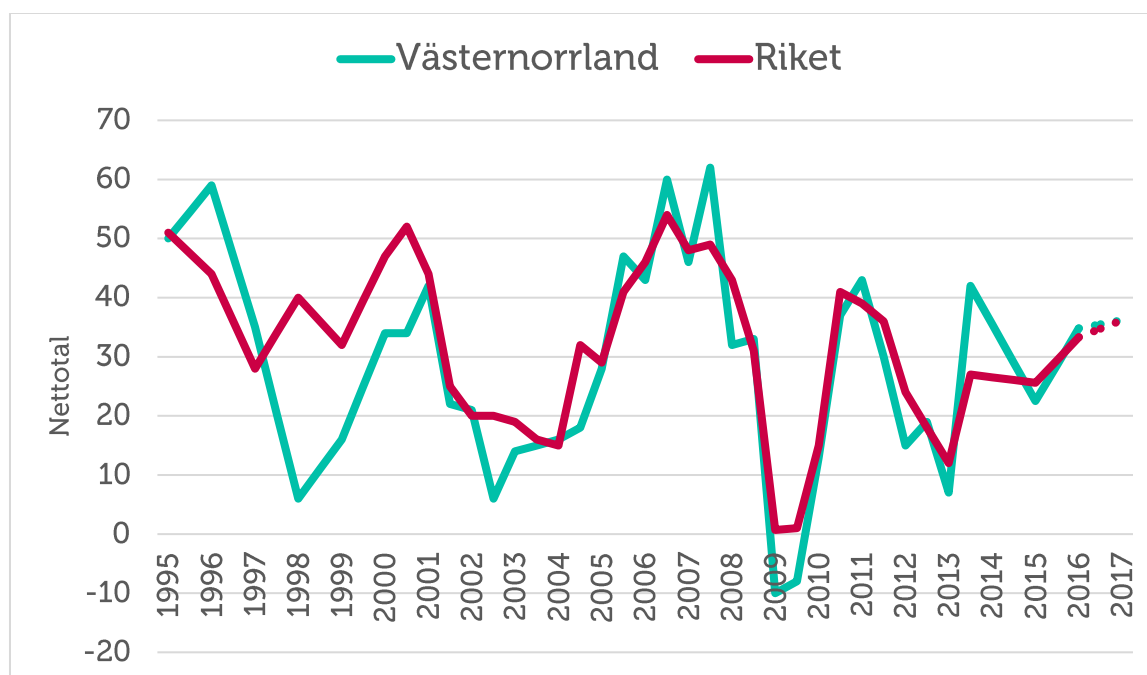

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Tillväxttakten för orderingången i småföretagen i Västernorrlands län har utvecklats positivt sedan 2015 års mätning i linje med genomsnittet för riket. Sammantaget i länet är det 50 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan 15 procent anger en vikande, vilket ger ett netttotal på 35. Detta kan jämföras med rikssnittet på 33 (se Figur 6).

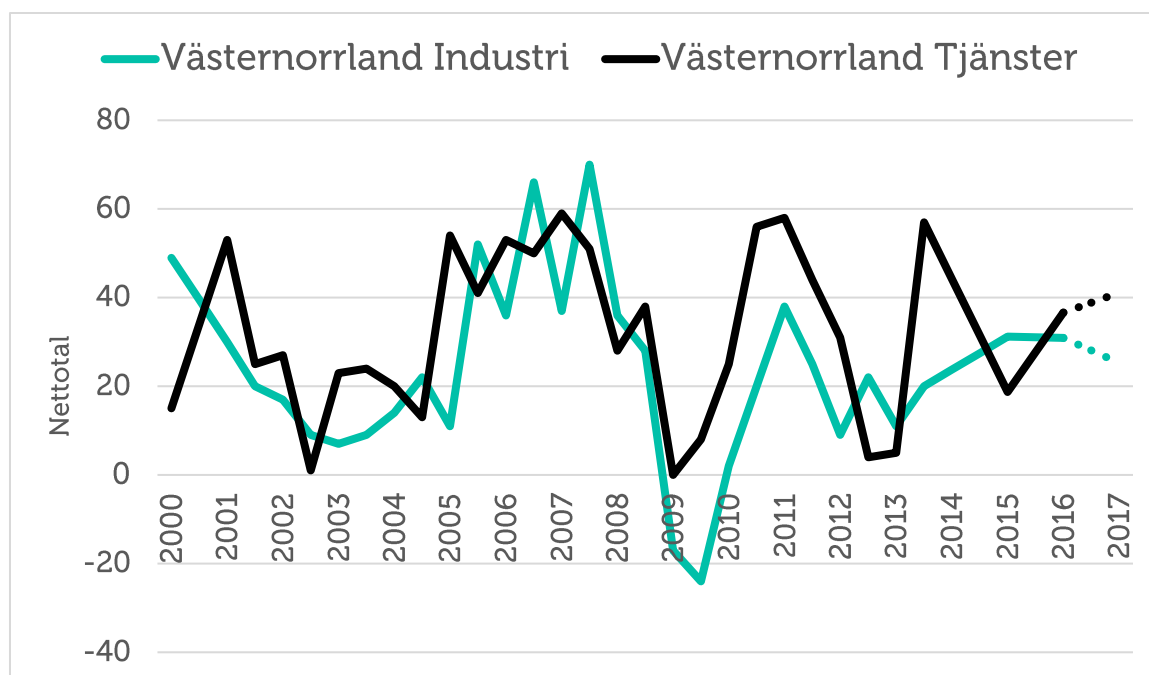
Figur 6. Orderutveckling (nettotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2016

Den förbättrade orderingen beror framförallt på starkare ordergång inom tjänstesektorn, som gått från ett netttotal på 19 till 37. I fjolårets mätning var förhållandet det omvända, då hade tjänsteföretagen upplevt en period av minskad ordergång med ett netttotal som fallit från 57 under hösten 2013. Drygt hälften av tjänsteföretagen i länet upplevde en ökad ordergång under det gångna året.

Inom industrisektorn har nettotalet förblivit oförändrat sedan i fjol med netttotal 31. Av industriföretagen uppger 16 procent att orderstocken minskat, medan 47 procent anger att den ökat. Till skillnad från tjänstesektorn tror industriföretagen i länet på något minskad ordergång det kommande året. Det gör att länets sammanvägda prognos ligger i linje med rikets prognos om ett netttotal på 36 (se Figur 7).

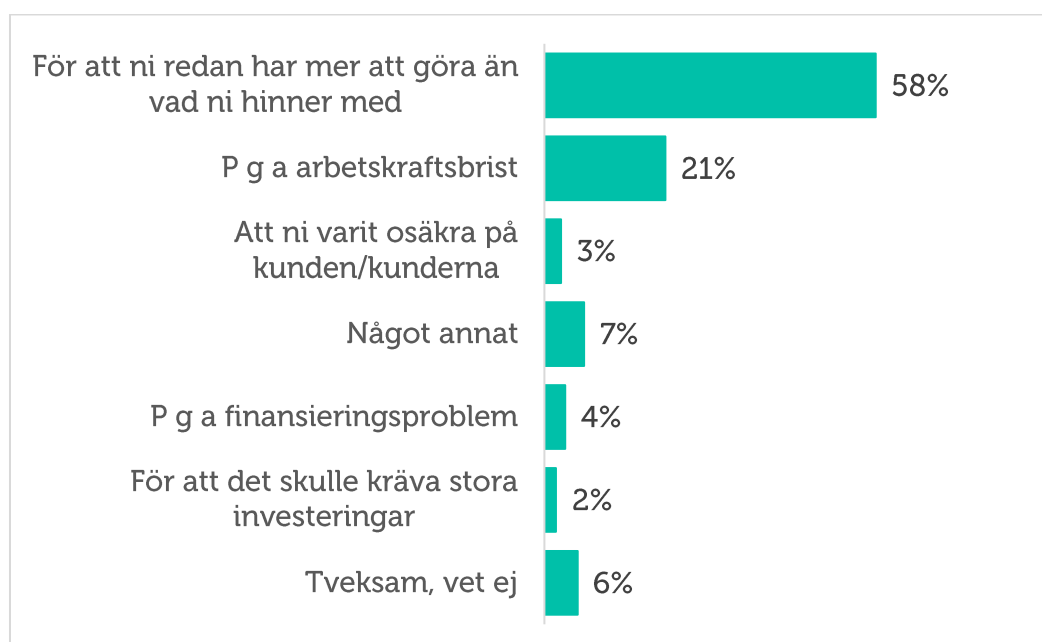
Figur 7. Ordergång (nettotal) i Västernorrlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

Nästan 36 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order under det senaste året. Motsvarande siffra i fjolårets mätning var 43 procent, vilket tyder på att efterfrågetrycket minskat något. Den huvudsakliga anledningen till att företagen tackat nej till order, uppger de är att de redan har mer att göra än de hinner med (58 procent av de som tackat nej) men även arbetskraftsbrist anges av så många som 21 procent av företagen som den främsta anledningen, se Figur 8.

Figur 8. Tackat nej till order

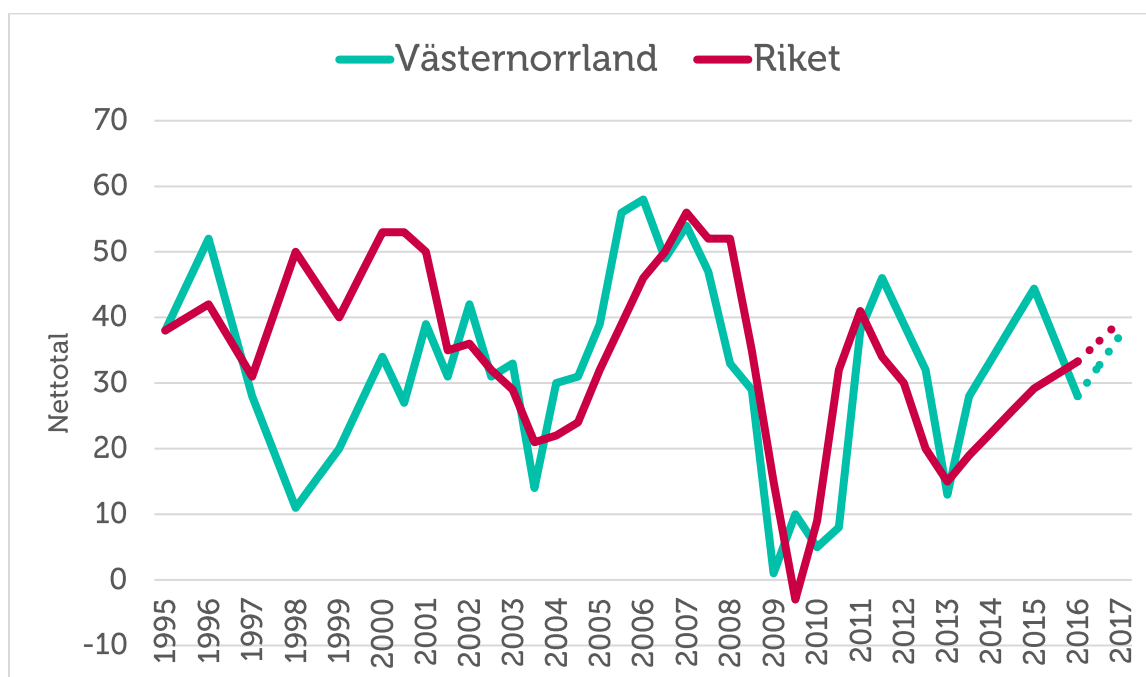

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

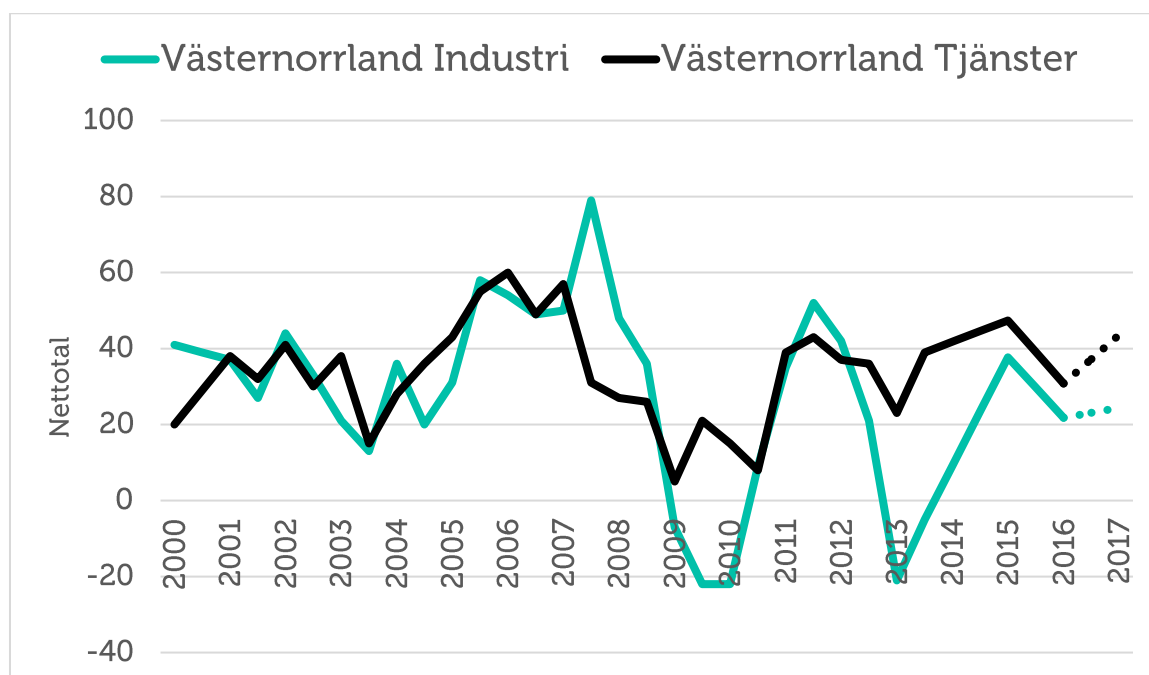
Omsättningstillväxten i Västernorrlands län har ökat tämligen kraftigt efter en bottenivå 2013. Den positiva utvecklingen har dock brutits och omsättningstillväxten är i år lägre än den var i 2015 års mätning. Nettotalet för omsättningstillväxten har fallit tillbaka från 44 till 28. Därmed är omsättningstillväxten mer i linje med genomsnittsutvecklingen i riket. Den något lägre omsättningstillväxten syns i båda sektorerna, nettotalet 28 är nu strax under landet i genomsnitt (netttotal 33), se Figur 9. Förväntningarna inför kommande år är fortsatt optimistiska, även om tillväxttakten riskerar att mattas av, framförallt i industrisektorn. Företagen i Västernorrland förväntar sig en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna i linje med riksgenomsnittet och nettotalet för omsättningstillväxten förväntas öka till 40.

Figur 9. Omsättningsutveckling (netttotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2016

Industrin har alltså upplevt en inbromsning i omsättningstillväxten och går från ett netttotal på 38 till 22. Det är något under nettotalet för sektorn i riket (33). Nettotalet för omsättningstillväxten i tjänstesektorn i Västernorrlands län är även den strax under riksgenomsnittet, 31 jämfört med 33 för sektorn i riket. Inför det kommande året spår tjänsteföretagen att omsättningstillväxten ökar till netttotal 44 på 12 månader sikt, medan industriföretagen tror att den ökar marginellt till netttotal 24 (se Figur 10).

Figur 10. Omsättningsutveckling (nettotal) i Västernorrlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

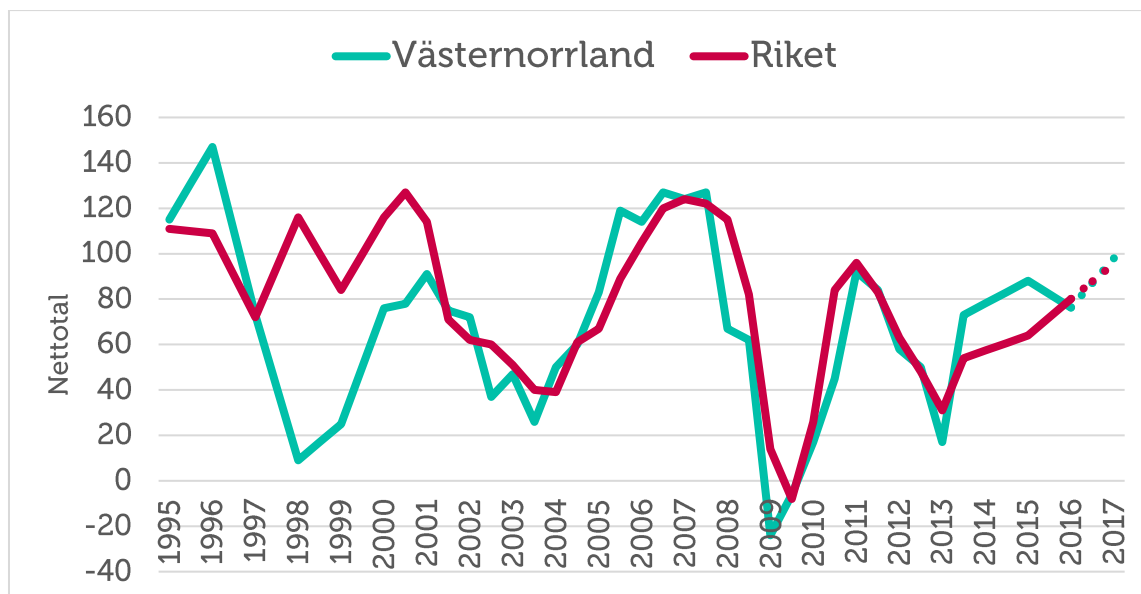
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, ordergång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet.

Det är tydligt att konjunkturläget är relativt gott, men att den sammanvägda utvecklingen i Västernorrland är något svagare än i genomsnittet för riket. I 2015 års mätning var konjunkturindikatorn för länet 88, jämfört med rikets indikator på 64. Västernorrland var därmed det tredje starkaste länet i riket. I årets mätning är motsvarande siffor 76 och 80. Läget har alltså försämrats för länet (se Figur 11).

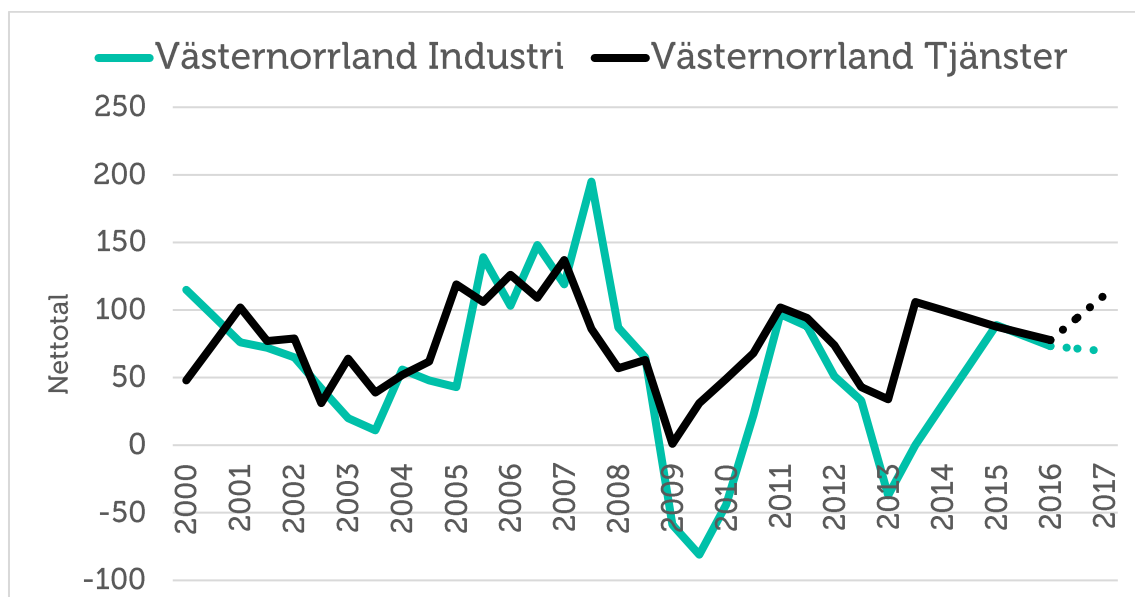
Trots det något svagare konjunkturläget i Västernorrland tror företagen på en stark återhämtning och tillväxt under det kommande året. Konjunkturindikatorn spås stiga i linje med riksgenomsnittet och nettotalet förväntas ligga strax under 100 på 12 månaders sikt. Denna positiva utveckling kan dock hindras i händelse av ökad politisk eller ekonomisk oro som riskerar att leda till försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld.

Figur 11. Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2016

Under det kommande året räknar industrisektorn med en fortsatt god konjunktur, även om nettotalet förväntas sjunka marginellt. Tjänsteföretagen räknar med en fortsatt förstärkning, konjunkturindikatorn landar på 111 på ett års sikt (se Figur 12).

Figur 12. Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Västernorrlands, industri- och tjänstesektor 2000-2016

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Västernorrlands län strax under riksgenomsnittet. En trolig förklaring är det lokala näringslivets industristruktur med en relativt sett hög andel företag inom tillverknings- eller gruvindustrin. Att länets konjunkturindikator tappat placeringar sedan fjolårets mätning innebär att det lokala företagsklimatet även fortsättningsvis behöver utvecklas och värnas på regional nivå. Samverkan och samsyn över kommungränser gällande regelverk och avgifter är viktiga frågor, samt ett ökat fokus på de små och medelstora företagens förutsättningar för att verka och utvecklas.

Småföretagsbarometerns resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutets undersökning som visar att det är konsumtion och investeringar som drivit tillväxten framåt. Konjunkturinstitutet undersökning visar också liksom Småföretagsbarometern att tjänstesektorn räknar med en avmattning i tillväxten det kommande året.⁵

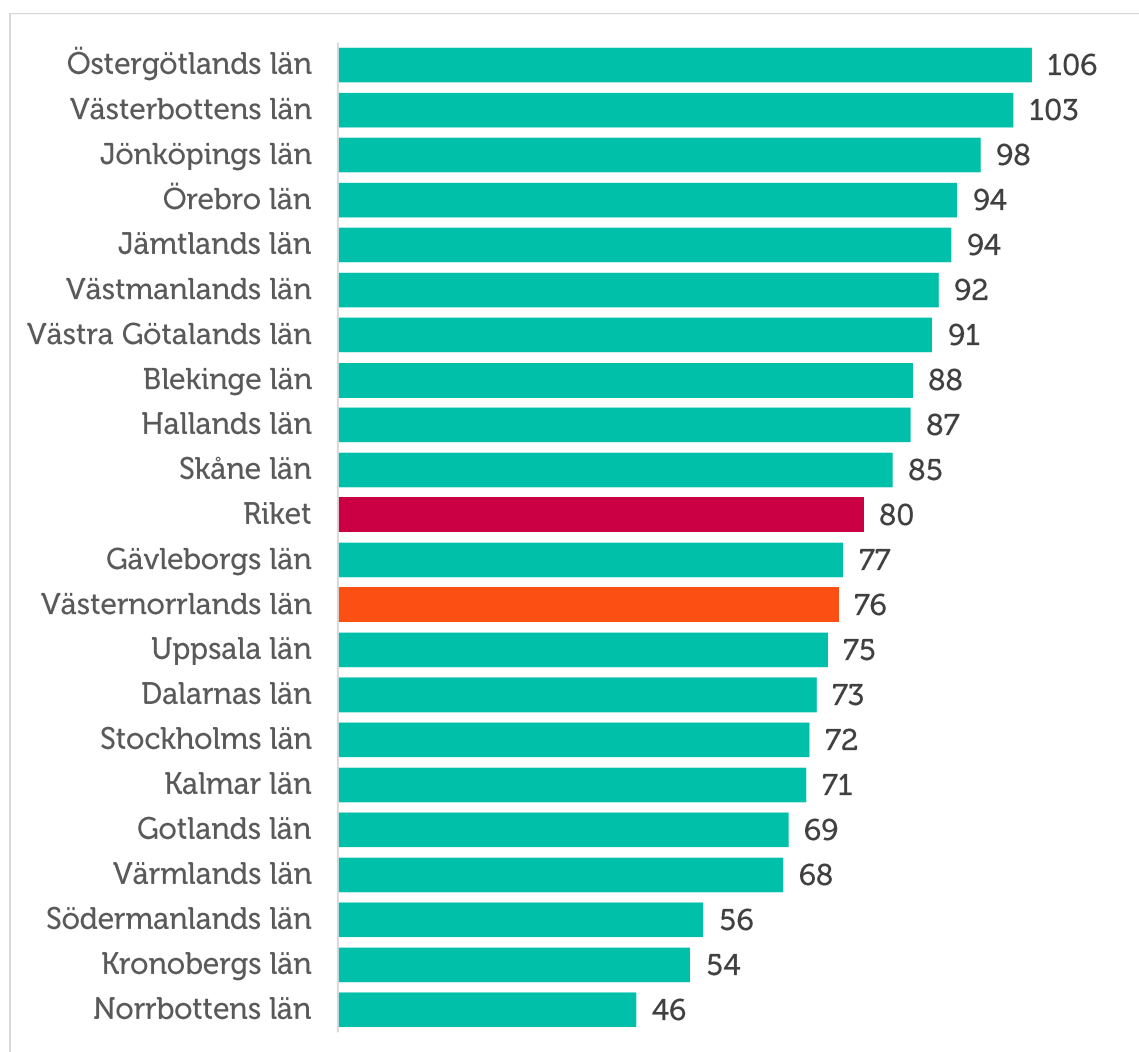

Thomas Byström, Regionchef Västernorrland

”Konjunkturen i Västernorrland utvecklas positivt, men tillväxttakten är lite lägre än 2014-2015 då länet växte kraftigt. Båda industri- och tjänstesektorn redovisar i år en lite svagare tillväxt. Prognosen inför kommande året tyder på ytterligare tillväxt vilket är i nivå med rikets utveckling. Framförallt tjänsteföretagen förväntar tillväxt kommande tolv månaderna. Småföretagen är viktigt för länets utveckling. I Sverige skapas 4 av 5 jobb i småföretag. 95 procent av Västernorrlands företagare vill växa, och två av tre ser goda expansionsmöjligheter. Länets småföretagare upplever dock några tillväxthinder. Framförallt är det brist på lämplig arbetskraft, tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader som hindrar tillväxten. För att underlätta småföretagen att fortsätta skapa jobb och tillväxt är det viktigt att säkra deras tillgång till kompetens och att sänka arbetskraftskostnaderna.

⁵ Konjunkturbarometern augusti 2016, Konjunkturinstitutet.

Figur 13. Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2016

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar. Från våren till hösten 2013 såg vi en mycket kraftig återhämtning av lönsamheten i industriföretagen i Västernorrlands län. Utvecklingen i tjänsteföretagen har varit mer jämn, vilket delvis är ett resultat av att denna sektor är mindre känslig för internationella konjunkturrisiker.

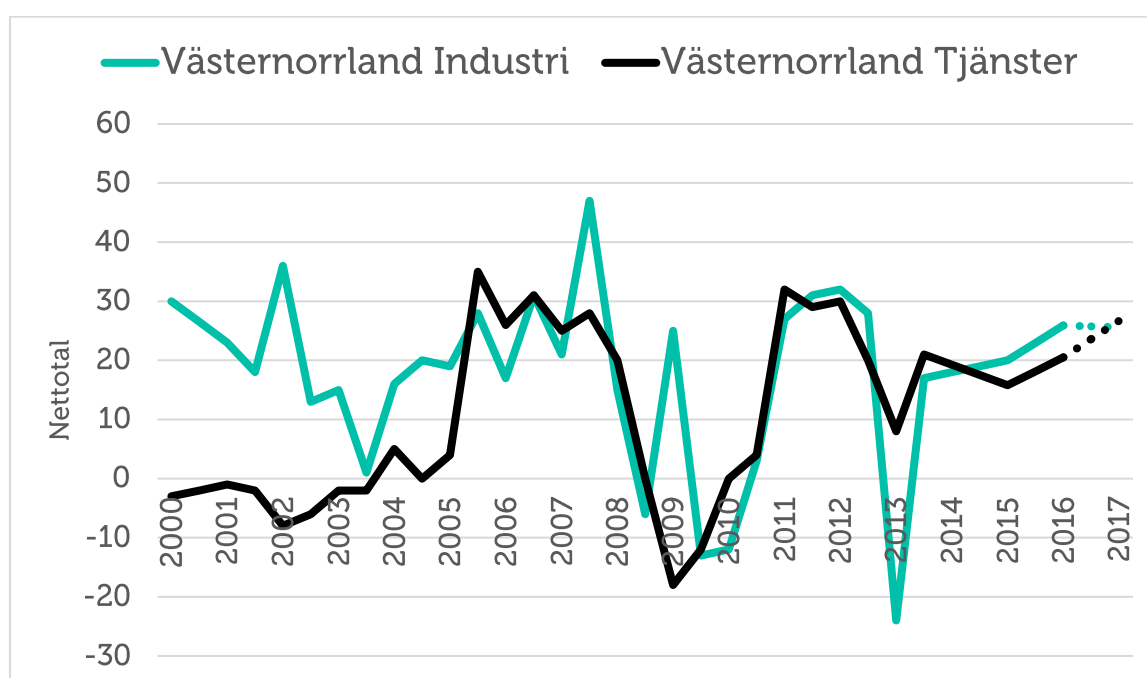
I årets mätning fortsätter förbättringen av lönsamheten. Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är 26 i årets mätning (20 år 2015). Riksgenomsnittet för industriföretagen är 24. Tjänsteföretagens lönsamhet har också förbättrats under motsvarande period. Nettotalet för lönsamhet i tjänsteföretagen i länet hamnar på 21, medan riksgenomsnittet ligger på 28. Motsvarande siffror i fjolårets mätning var 16 och 18. Totalt sett i länet är det 40 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet.

I industrisektorn har med andra ord nettotalet fortsatt att öka sedan 2015. 38 procent av företagen i sektorn uppger en ökad lönsamhet, mot enbart 12 procent som uppger en vikande, dvs. det är betydligt fler som uppger en positiv lönsamhetsutveckling än negativ.

Tjänsteföretagens lönsamhet steg också och i årets mätning har lönsamhetsutvecklingen ett nettotal på 21 mot 16 år 2015. Det är emellertid under riksnittet för tjänstesektorn som har nettotal 28, se Figur 14.

Utvecklingen framöver ser ljus ut, och avspeglar återhämtningen i konjunkturen. Både industri- och tjänsteföretagen i länet är optimistiska om utvecklingen framöver, även om industriföretagen tror mer på en bibehållen nivå snarare än en högre. De tämligen dramatiska rörelserna i nettotal för lönsamhet avspeglar hur industriföretagen i länet påverkas av den allmänna och internationella konjunkturen samt exportefterfrågan.

Figur 14. Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Västernorrlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

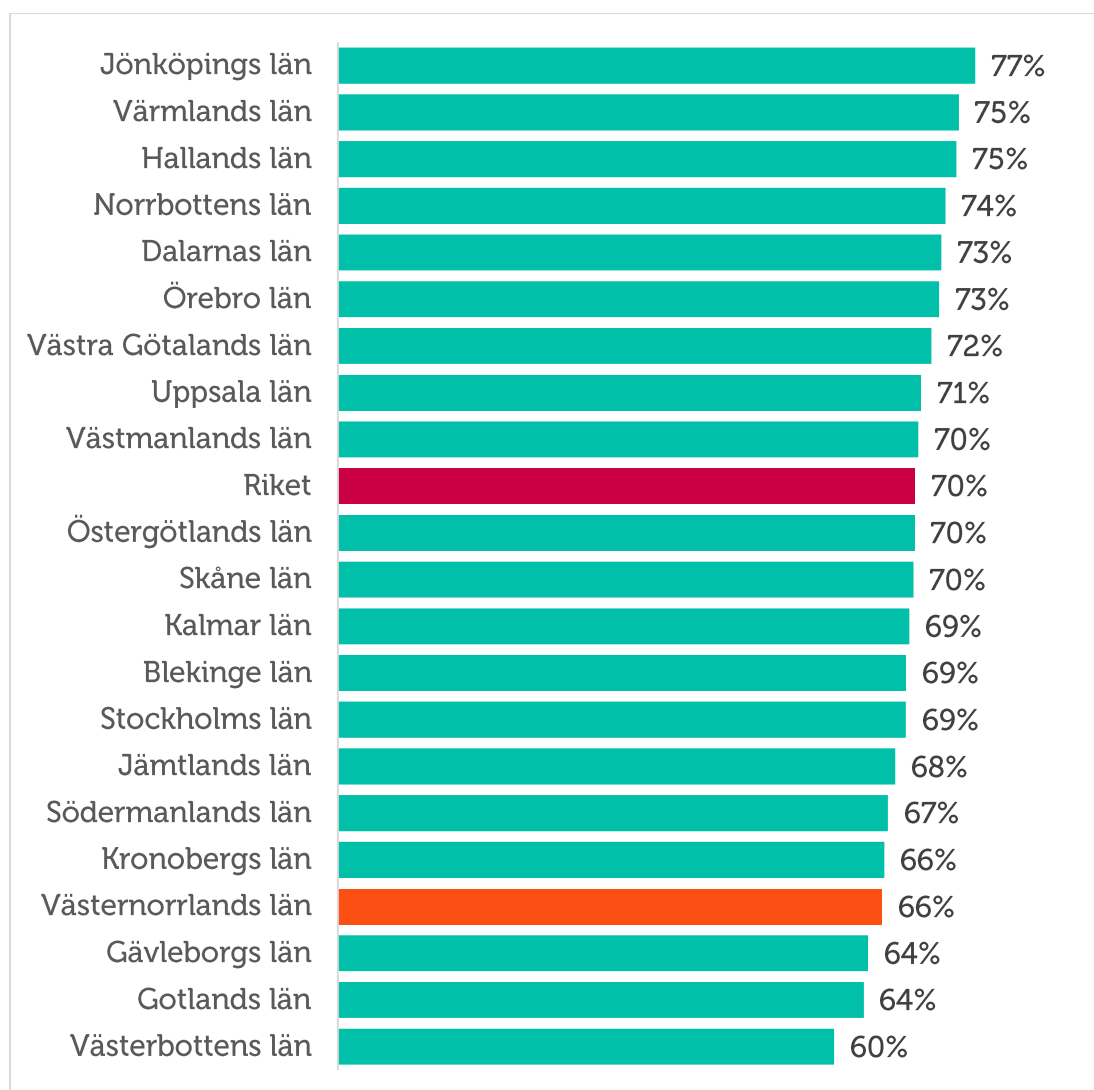
Att konjunkturen nu stärkts leder till att en större andel av företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Av industriföretagen tror 42 procent av företagen i länet på prisökningar. Det ligger över genomsnittet för riket på 28 procent. Bland tjänsteföretagen är det liksom i 2015 års mätning 39 procent som tror sig kunna göra prisökningar. På riksnivå är motsvarande siffra för tjänstesektorn 29 procent.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

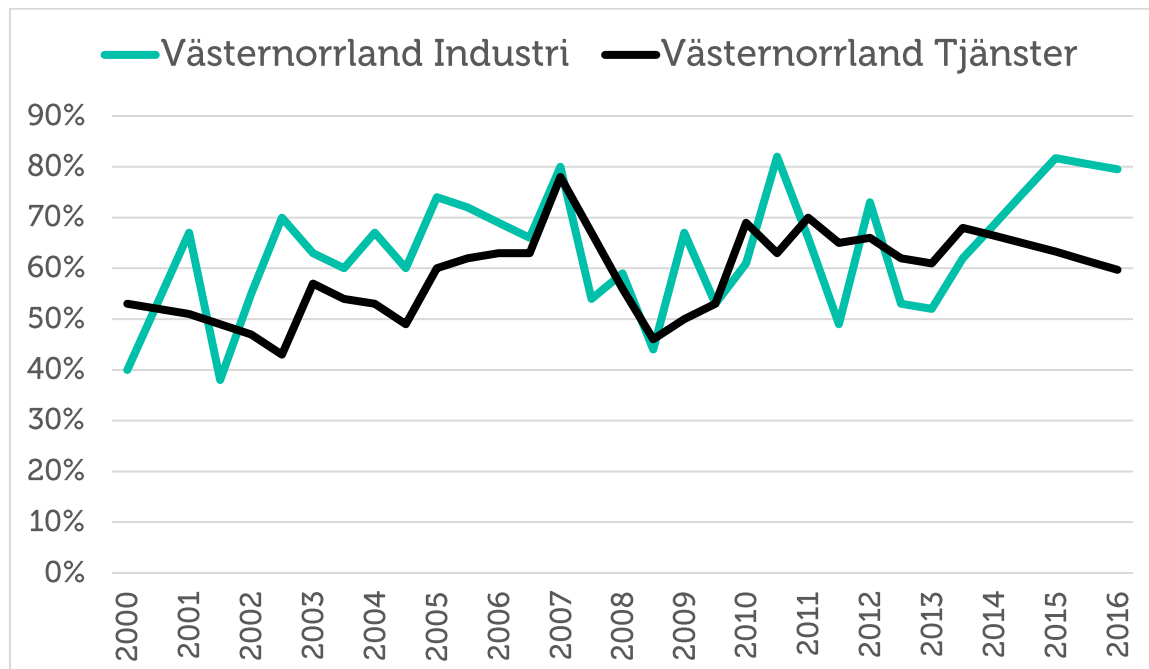
Västernorrlands län har relativt sett en lägre andel företag som ser goda expansionsutsikter. Detta är en förändring i förhållande till 2015 då företagen i Västernorrland såg något bättre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. Hela 66 procent av företagen i länet uppger emellertid fortfarande att de har goda utsikter att expandera på sikt.

Figur 15. Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

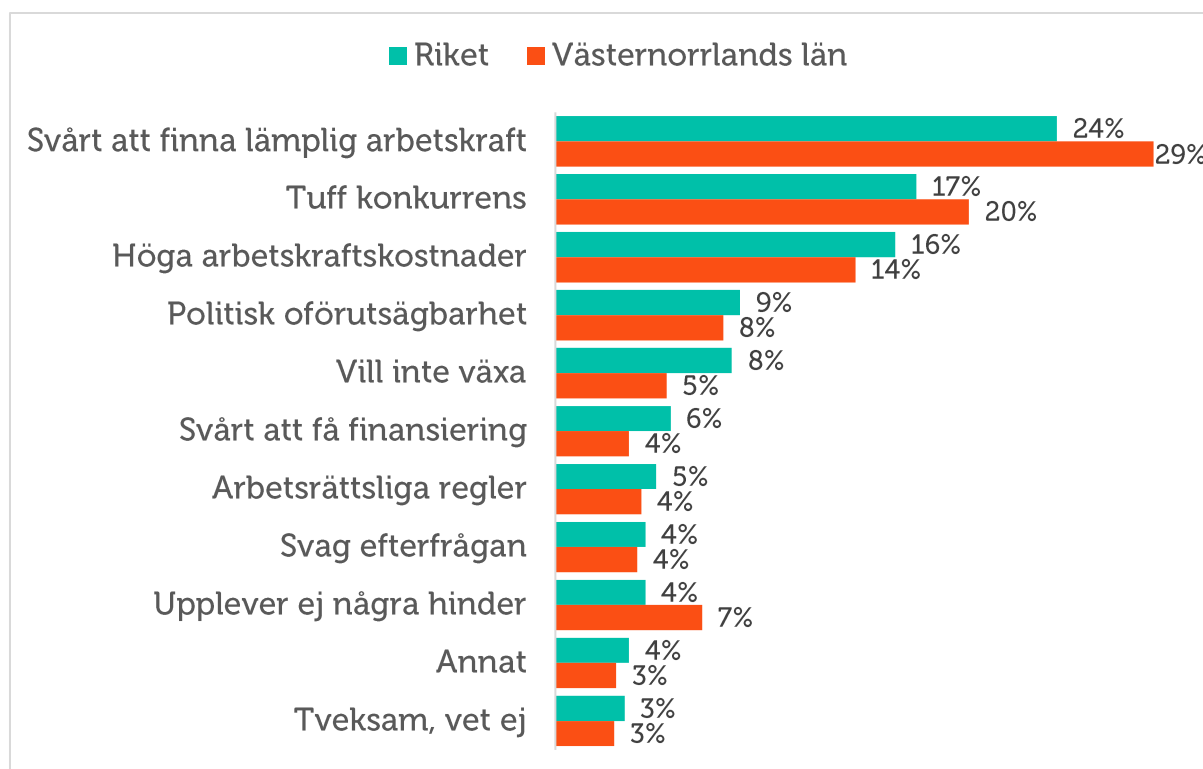
Industriföretagen har en mer positiv syn på framtidsutsikterna än tjänsteföretagen. Bland industriföretagen ser 80 procent goda expansionsutsikter, jämfört med runt 60 procent av tjänsteföretagen, se Figur 16.

Figur 16. Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Västernorrlands län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Svårigheterna att hitta lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret som Västernorrlands småföretag upplever. Nästan vart tredje företag (29 procent) uppger det som största hindret. Motsvarande siffra i fjolårets mätning var 27 procent, vilket tyder på att situationen förvärrats något. Tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader hamnar på andra och tredjeplats (se Figur 17). Återigen tycks det alltså vara så att de västernorrländska företagen känner av den internationella konkurrensen i högre grad än genomsnittet. Politisk oförutsägbarhet hamnade på andra plats 2015 med 15 procent av företagen som upplevde detta som ett expansionshinder, denna andel har nu minskat.

Figur 17. Tillväxthinder enligt företagen i Västernorrlands län och i riket 2016 (procent)

Konjunkturrisker

Den inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt 52 procent av företagen i länet. Den följs av oro för löneökningar, den internationella konjunkturutvecklingen, samt ökade ränte- och valutakostnader. Det speglar att företagsstrukturen i Västernorrlands län till stor del kännetecknas av underleverantörer och mindre exportföretag i tillverkningsindustrin, som är relativt exportberoende, därav en större oro för den internationella konjunkturen. Att avtalsrörelsen 2015/16 delvis brustit i nationell samordning kan vara en anledning till att de Västernorrländska företagen ser just arbetskraftskostnader liksom den nationella konjunkturåterhämtningen som mer betydande risker.

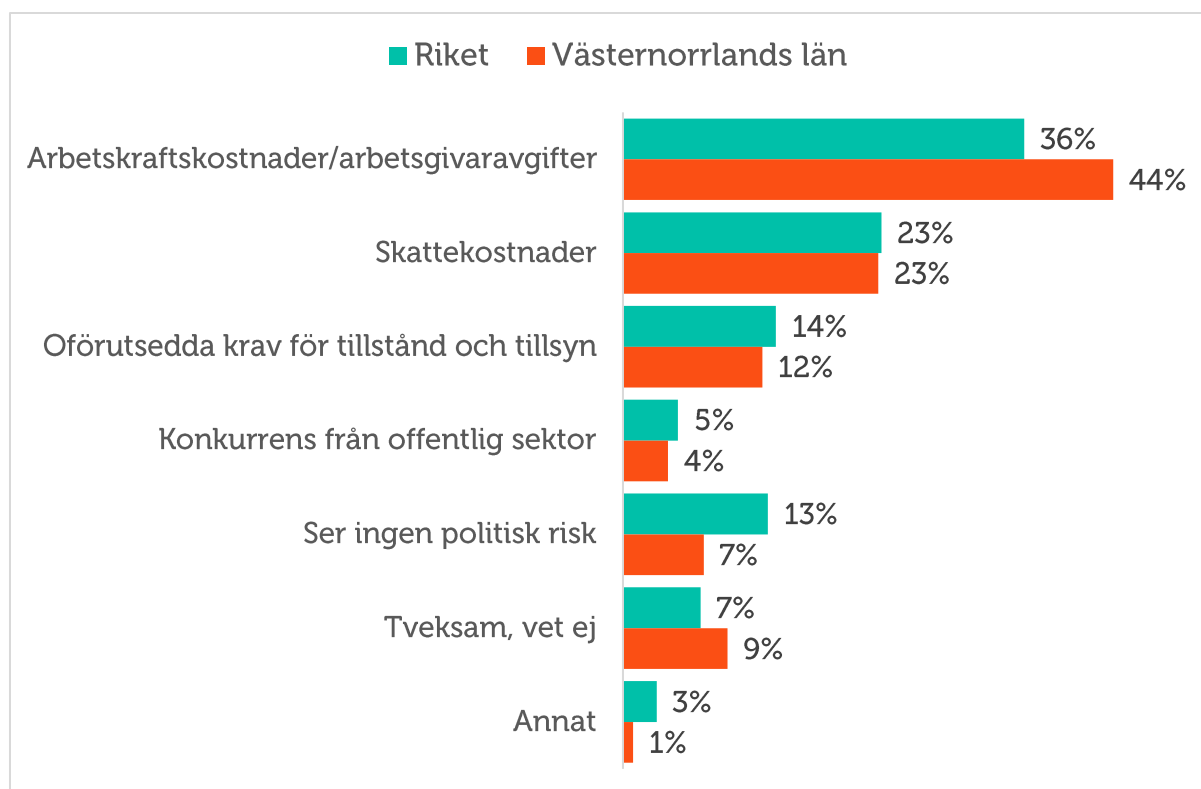
Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar till följd av politisk eller ekonomisk oro i vår omvärld, liksom bristen på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagets syn på konjunkturläget och risker som påverkar företagen ställdes kompletterande frågor om politiska och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som de största politiska riskerna av företagen i Västernorrlands län, se Figur 18. De ses som de mest betydande riskerna i en betydligt högre andel av företagen i Västernorrland än i riket som helhet. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. Många företag i Västernorrlands län upplever också oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som en politisk risk, vilket är oroväckande.

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Västernorrlands län. Småföretagskonjunkturen har nu förbättrats betydligt och den sammanvägda konjunkturindikatorn för Västernorrlands län blir 76, precis under riksgenomsnittet med netttotal 80. Det är tydligt att företagen nu upplever en topp på konjunkturutvecklingen och det råder en viss osäkerhet om huruvida återhämtningen kommer att fortsätta under det kommande året.

Det är i genomsnitt nästan sju av tio företag i Västernorrlands län som uppger att de vill växa. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företagen som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.
- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationell konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.